

Mandag 12. december - 2016
Viborg Kommune

**Ang.: Forslag til Natura 2000-handleplan 2016-21 / Mønsted og Daugbjerg
Kalkgruber og Mønsted Ådal / Natura 2000-område nr. 39 / Habitatområde
H 39.**

Lokalgruppen i Fjends (LGF) vil hermed gerne fremkomme med følgende forslag til ændringer:

I **Naturstyrelsens plejeplan** for område H 39 kan man læse, at
”Naturmæssigt er grubernes vigtigste funktion som international og nationalt prioriteret overvintringssted for flagermus.”

Overordnet målsætning:

”Det er målsætningen at sikre **gunstig bevaringsstatus** for flagermusene. Kalkgrubernes internationale og nationale betydning som overvintringssted for flagermus skal dermed fortsat sikres gennem styring og planlægning af aktiviteter i gruberne i vinterhalvåret.”

Naturpleje:

”Det er målsætningen at sikre og bevare kalkgrubernes internationale betydning som overvintringssted for flagermus. Samt efterleve de krav der stilles i EU’s Naturdirektiver og national lovgivning; **herunder at opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for damflagermus (myotis dasycneme)**, der er en del af områdets udpegningsgrundlag som EU-habitat-område.”

Ifølge **Forvaltnsplan for flagermus (2014)** fremhæves det blandt andet, at
”damflagermus er meget følsomme over for forringelser med hensyn til adgangsforhold, forstyrrelser under vinterdvale og ved ind- og udflyvning i forbindelse med vinterdvalen.”

”Konkret sker sikring af grubernes internationale betydning som overvintringssted for flagermus, med udgangspunktet i et **forsigtighedsprincip, hvor forholdene for flagermusene til stadighed skal være optimale.**”

I relation til ovenstående vil LGF gerne fremkomme med følgende betragtninger:

Siden 1968 har Arla oplagret ost i Mønsted Kalkgruber. Igennem årene er osteoplaget intensiveret betydeligt, således at der nu i gennemsnit stedse lagres 250-300 tons ost. - Særlig i månederne op til jul er aktiviteten stor.

Ostene transporteres med elektrisk lastbil igennem hovedporten og via den nordlige gang ind til ostelageret. Den samme indgang benyttes af grubernes ca. 18.000 flagermus.

Ostetransporterne foregår året rundt fra kl. 6 morgen til hen på eftermiddagen. Dette er særlig problematisk forår og efterår, i flagermusenes ud- og indflyvningsperioder, hvor flagermusene er aktive og derfor forstyrres af transporterne.

Kalkgrubernes minetog benytter ligeledes denne indgang fra 15. maj til 15. august. I denne periode er der stort set ingen flagermus i gruberne.

LGF er bekendt med det afslag, som Mønsted Kalkgruber modtog 16. april 2016 på en ansøgning om at udvide minetogets drift fra 1. maj til 31 august fra kl. 10 om formiddagen til kl. 17 eftermiddag. - LGF er enige i afslaget af hensyn til flagermusenes beskyttelse, at det er forsigtighedsprincippet der råder.

- I afslaget fra Miljø- og Fødevarerministeriet, Naturstyrelsen, indhenter styrelsen bl.a. ekspertvurderinger fra flagermuseksperterne Hans Jørgen Degn og Hans Baagøe. De udtaler, at "områderne indenfor og nærmest indgangen til gruberne er af største betydning for flagermusenes biologi, og at flagermusene er specielt følsomme overfor forstyrrelser i dette område."

Derfor undrer det LGF, at det samme forsigtighedsprincip tilsyneladende ikke gælder Arlas ostetransporter, som jo foregår året rundt.

Derfor foreslår LGF, at ostetransporterne flyttes fra den nuværende indgang, til den indgang som eksisterede i 1950'erne:

Den tidligere og alternative indgang ligger ca. 100 meter nord for den nuværende indgang. (se bilag 1.) . Den kan reetableres med relativt små midler.

- Der skal etableres en vej, som svinger til venstre ca. 20 meter før den nuværende indgang. Der skal etableres en bro over vandløbet, som fører vand væk fra gruberne. Derefter skal der fjernes affald/flint,kalk, som i 1950'erne blev læsset af foran den gamle indgang. Den gamle indgang skal reetableres og sikres, så den er anvendelig.- Indgangens bagside i gruberne kan stadig ses i ostelageret.

Denne reetablering vil gribe ind i et §3 areal. Området er stærkt tilskygget og derfor uden botanisk vigtighed. - Derfor vil LGF ikke gøre indsigelse mod et indgreb i området.

I Naturstyrelsens afslag på udvidet togdrift blev det pointeret, at Mønsted Kalkgruber er af overordentlig vigtighed for flagermusene, både som overvintringssteder og parringscentre.

Hvis Naturbeskyttelsesloven skal tilsidesættes,, er der en dispensationsadgang, hvor en række forudsætninger og betingelser skal være opfyldt.

Dispensationsadgangen forudsætter for det første og vigtigste, ”at der ikke findes et tilfredsstillende alternativ.” -Alternativet er jo netop den nye indgangsvej til ostelageret, som fjerner de mange ostetransporters forstyrrelser ved hovedporten og i den nordlige gang.

Flagermustællinger:

En manuel harpefældefangst af flagermusene foregår ca. hver 5. år, - sidst i 2011. Dengang var estimatet, at der var overvintrede ca. 10.000 flagermus i Mønsted Kalkgruber, heraf blev det skønnet, at ca. 2000 var damflagermus. Harpefældefangst er forbundet med stor usikkerhed og estimerer blot antallet af de forskellige arter.

Mønsted Kalkgruber har etableret elektronisk tælling af flagermusene ved indgangen til gruberne. Disse viser, at det pt. overvintrer ca. 18.000 flagermus i gruberne, hvilket selvfølgelig er meget positivt, - men i realiteten ved ingen, hvor stor bestanden af f.eks. damflagermus er?

LGF er bekendt med, at Karl Kugelschafter, Chiro TEC, med elektronisk udstyr kan kortlægge arternes antal ret præcist. - Dette kunne så suppleres med harpefældefangst, som kan registrere sundhedstilstand, sygdomme osv..

Kongens Gruber:

Kongens Gruber er et stort og ugeneret minesystem, hvor muligheden for en uforstyrret vinterdvale er maximal. - Ostelageret er placeret som en ”prop” ind til Kongens Gruber.-

I forbindelse med et rotteangreb i ostelageret i 2007 etablerede Arla adskillelsesmure i ostelageret, således at flagermusenes adgang til Kongens Gruber yderligere blev vanskeliggjort.

LGF mener det er en overvejelse værd at undersøge, om det var muligt at etablere en alternativ indgang fra gruberne til Kongens Gruber. Hvis denne nye indgang blev etableret, ville den alternative køreindgang på sigt kunne bevirke, at ostelageret kunne adskilles helt fra resten af Mønsted Kalkgruber.

Mudderskred:

I januar 2010 skete der et større mudderskred ned i en del af ostelageret. Store mængder mudder og kalk skulle, midt i vinterdvalen, transporteres ud af den nordlige gang, - med dieseldrevne maskiner. LGF var meget betænkelige ved disse forstyrrelser midt i dvaleperioden.

Naturstyrelsen-Midt spurgte flagermuseksperter om råd, og i referat fra møde med Naturstyrelse-Midt 30. marts 2011 stod der, at ”eksperter har lagt vægt på, at oprydningen skete i den del af gruberne, hvor der i forvejen er aktiviteter i forbindelse med ostelageret.”

LGF tolker dette således, at der ingen eller få flagermus var at forstyrre i den nordlige gang, og at ostelageret således har medvirket til at forringe flagermusenes overvintringsforhold generelt.

Samarbejde mellem Viborg Kommune og Naturstyrelsen

4. januar 2007 modtog Viborg Kommune et brev fra daværende miljøminister Connie Hedegaard. Fra 1. januar 2007 havde Viborg Kommune fået overdraget ansvaret for naturbeskyttelse i det åbne land og Connie Hedegaard ønskede, at Viborg Kommune ville sætte fokus på beskyttelse af truede plante- og dyrearter, som kommunen nu havde ansvar for. Daværende formand for Miljøudvalget, Inger Jakobsen, erkendte, at "Viborg Kommune står overfor en vigtig opgave med at beskytte damflagermus og en række andre særligt beskyttede arter."

I den forbindelse finder LGF det naturligt og ønskeligt, at Viborg Kommune udarbejder en **Forvaltningsplan for flagermus i Viborg Kommune**. Denne plan kunne f.eks. indeholde flagermusenes jagtrevirer, fourageringssteder, trækruter og ledelinjer, overvintringssteder, yngleområder, uforstyrrede leve- og opholdssteder samt pleje af områdets naturtyper, som tilgodeser damflagermusen. Desuden hvordan man begrænser skadelig færdsel på sårbare opholdssteder. Også problemstillingen om opstilling af vindmøller ved områder med mange flagermus burde indgå i en Forvaltningsplan.

Det er LGF bekendt, at Viborg Kommune og Naturstyrelsen har ansvar for forskellige af ovennævnte områder. Ved den sidste høring ang. Natura-2000 i 2012 Viborg Kommune, var kommunens tilbagemelding på LGF's høringssvar, at "LGF's bemærkninger ikke har givet anledning til ændringer i planforslaget, da *det er Naturstyrelsen og ikke Kommunen, der har det primære ansvar for flagermusenes levesteder.*" - LGF finder det naturligt, at Viborg Kommune og Naturstyrelsen indgår i et formaliseret konstruktivt **samarbejde** – til fælles bedste for damflagermusen, - og at man ikke bare "sender aben videre".

LGF har visioner om, at kalkminerne og hele det ca. 10 km store kalkmine-område, - der er undermineret af kilometervis af gange, - kan udvikle sig til et eldorado for flagermus, som kan få stor tiltrækningskraft for national og international forskning og turisme, - med en betydelig oplevelsesøkonomi. I kalkmineområdet er der adskillige muligheder for at etablere alternative indflyvningshuller, hvor flagermusene kunne overvintre helt uforstyrret. Desuden kunne der i området etableres forbedrede stisystemer, skiltning om flagermus, kommunale foldere m.m.

I august 2016 blev den 115 ha store Jordbro Engsø nær Hjarbæk Fjord indviet. Området ligger i naturlig forlængelse af den nordlige del af Natura-2000 område nr. 39.

Jordbro Engsø bliver et godt aktiv for både dam- og vandflagermus - især i sværmesæsonen. - Jordbro Ådal er en flyvekorridor for flagermusene. De flyver ud om natten og fouragerer helst over vandoverflader.

Derfor foreslår LGF, at Jordbro Engsø og resten af Jordbro Å til Hjarbæk Fjord bliver indlemmet i Natura 2000-område nr. 39.
(se bilag 2 og 3)

Med venlig hilsen

På vegne af LGF – Morten Rasmussen

Formand for Afd. Viborg – Michael Dickenson